

Oponentní posudek na disertační práci

Název práce: Vizualizace dat na prvním stupni základního vzdělávání

Autor: Mgr. Tomáš Marek

Školitel: doc. PaedDr. Martina Maněnová, Ph.D., Pedagogická fakulta, UHK

Oponent: prof. RNDr. Eva Milková, Ph.D., Přírodovědecká fakulta, UHK

Předložená práce se zabývá vizualizační gramotností a jejího rozvíjení v kontextu prvního stupně základního vzdělávání, vzdělávací oblasti Informatika a dalších relevantních oblastí. Jedná se o velmi aktuální téma, neboť v současném světě „zahlceném“ množstvím dat je naprosto zásadní dovednost získaná data bezchybně interpretovat a případné chyby v cizích interpretacích odhalit. Výzkumné práce zabývající se uvedenou problematikou v rámci středoškolského a univerzitního vzdělávání již existují, ale v rámci základního vzdělávání, a v kontextu prvního stupně obzvláště, je vizualizační gramotnosti či didaktice jejího rozvoje věnována jen velmi limitovaná pozornost. Je proto velmi záslužné, že se Tomáš Marek rozhodl přispět svým výzkumem k tomuto tématu.

Hned v úvodu mohu s velkým uspokojením konstatovat, že práce je napsána skutečně fundovaně, a že se autor v celé práci vyjadřuje kultivovanou češtinou. Text je přehledný, srozumitelný, čtivý, dobře strukturovaný.

V první kapitole Tomáš Marek představuje cíle práce. Ve druhé se precizně a do hloubky věnuje charakteristice základních pojmů a vymezení vizualizační gramotnosti v souvislosti s ostatními gramotnostmi. Na druhou kapitolu logicky navazuje třetí kapitola věnovaná vizualizační gramotnosti v kontextu prvostupňového vzdělávání.

Na teoretická východiska autor navazuje integrativní studií zabývající se výzkumnou otázkou: Jaké vhledy do rozvoje vizualizační gramotnosti na prvním stupni základního vzdělávání můžeme integrovat z empirického výzkumu různých nespojitých relevantních komunit? Tomáš Marek prostudoval úctyhodných 1090 potenciálně relevantních publikací, z nichž nakonec do integrativní studie zařadil 57 ke zkoumané problematice vhodných. Shrnutí a diskuse integrativní studie představuje kapitola 4.4.

V následující páté kapitole se autor zaměřil na přítomnost vizualizace dat a stav rozvoje vizualizační gramotnosti v učebnicích základního vzdělávání. Na podkladě dosavadních výzkumů, analýzy lokálních kurikulárních dokumentů a oblastí identifikovaných v rámci integrativní studie si položil ke zkoumání sedm výzkumných otázek, které analyzoval rozbořením obsahu 377 učebnic. Výsledky této obsahové analýzy diskutuje v kapitole 5.8.

S využitím kvalitativní metody ohniskové skupiny zachycuje autor v šesté kapitole pohledy, shody či rozdíly v přístupech odborníků k vizualizační gramotnosti a jejímu rozvoji na prvním stupni základního vzdělávání a ve vzdělávací oblasti Informatika. Autor stanovil čtyři oblasti otázek, které byly řešeny v rámci ohniskové skupiny. Tu tvořili odborníci, kteří se aktuálně podílejí na revizích Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Shrnutí a diskuse této části výzkumu je předmětem kapitoly 6.6.

Přehledné shrnutí výsledků a závěrečná diskuse je uvedena v kapitole 7.

Otázky k obhajobě

- Z výsledků výzkumu se mimo jiné ukázalo, že zásadní neshody a nejistota panují v oblasti vhodných forem vizualizace dat, se kterými by se měli žáci na prvním stupni setkat a pracovat. ***Vyjádřete prosím svůj vlastní názor na tuto problematiku.***
- Dále jste dospěl i ke zjištění, že učitelé často ani sami nemají dostatečnou úroveň vizualizační gramotnosti, a že by tudíž bylo zajímavé se zabývat otázkou získání vhledu do rozvoje těchto dovedností v lokálním vysokoškolském vzdělávání pedagogů. ***Kam byste osobně zařadil rozvoj těchto dovedností v rámci UHK pro učitele prvního stupně? A jaký výukový materiál byste doporučil k nastudování a prodiskutování?***

Mé závěrečné zhodnocení předložené disertační práce Mgr. Marka zcela rezonuje s jeho vyjádřením, které podal v závěru své práce, cituji: „Předkládaná disertační práce je příspěvkem k teoretickému i praktickému poznání v diskutované oblasti. Provedené výzkumy přinášejí hlubší pochopení současného stavu rozvoje vizualizační gramotnosti na prvním stupni formálního vzdělávacího prostředí v České republice. Teoretické přínosy práce spočívají primárně v důkladné integraci dosavadního bádání, často prováděného v nespojitých výzkumných komunitách. Výsledky obsahové analýzy lokálních učebnic a empirické zkoumání prostřednictvím ohniskových skupin s odborníky, kteří se podílejí na revizích rámcových vzdělávacích programů pro základní vzdělávání, poskytují hlubší porozumění nejen současnému stavu, ale též podmínkám a dalším potřebám rozvoje vizualizační gramotnosti v lokálním kontextu. Tyto poznatky jsou důležité pro budoucí rozvoj vzdělávacích politik a kurikulárních dokumentů.“

Dizertační práci Mgr. Tomáše Marka *Vizualizace dat na prvním stupni základního vzdělávání* doporučuji přijmout k obhajobě před komisí studijního oboru Informační a komunikační technologie ve vzdělávání ve studijním programu Specializace v pedagogice a po úspěšném obhájení udělit titul Ph.D.

V Hradci Králové, 11. 11. 2024

prof. RNDr. Eva Milková, Ph.D.